

Електронна система охорони здоров'я: детально про найближчі зміни

Електронна система охорони здоров'я має стати рушієм медичної реформи. Від її імплементації залежить подальша стратегія розвитку державної політики в медичній галузі.

Враховуючи важливість кожного етапу розвитку медичної реформи, — від законодавчих рішень і запуску системи eHealth в тестовому режимі до питань практичної реалізації новостворених проектів, — наше видання намагається висвітлювати всі події, пов'язані з цим процесом. Звичайно, не оминули увагою нещодавню презентацію першого компонента (мінімального життєздатного продукту) електронної системи охорони здоров'я — «eHealth. Досягнення 2017. Візія 2018». Безпосередні розробники, представники Уряду та міжнародні партнери мали змогу дати фахову оцінку цього продукту та окреслити найближчі перспективи його використання. Для тих, кого раніше зацікавив стислий огляд цієї події, опублікований на сторінках нашого видання, надаємо можливість ознайомитися з подробицями презентації та виступами офіційних представників більш розгорнуто. Нагадаємо, захід відбувся 7 лютого 2018 р. у Києві та був організований Міністерством охорони здоров'я (МОЗ) України спільно з проектом USAID «Реформа ВІЛ-послуг у дії».

У вітальному слові **Уляна Супрун**, в.о. міністра охорони здоров'я, зазначила: «Головне, що відбулося, — ми отримали діючу систему для забезпечення роботи галузі охорони здоров'я. З її допомогою ми отримаємо об'єктивну статистику за кількістю пацієнтів, обсягом надаваної медичної допомоги і загальним станом здоров'я населення. Інтерес і вимоги пацієнтів щодо системи eHealth перш за все стосуватимуться зручності її використання — доступності портативності. У закордонній клініці, де я колись працювала, була електронна система обслуговування пацієнтів, і це відчутно спрощувало роботу. На противагу цьому, українські лікарі змушені велику частину свого робочого часу витрачати на заповнення документації у паперовому вигляді. Проблема в тому, що інформація з паперових носіїв потім не є реально доступною навіть для отримання об'єктивної статистики внаслідок відсутності швидких методів математичної обробки клінічних даних. Електронні форми спрощують фіксацію необхідної інформації, причому отримані дані не підлягають коригуванню та захищені від несанкціонованого втручання. Хочу подякувати зарубіжним партнерам і співробітникам проектного офісу, які у співпраці з різними громадськими та донорськими організаціями створили цей продукт».

Команда МОЗ України має власне бачення eHealth в загальній системі реформи охорони здоров'я. **Павло Ковтонюк**, заступник міністра охорони здоров'я, підкреслив, що: «За останні півтора роки роботи МОЗ України вдалося зрушити з місця процес медичної реформи. Минулого року Верховна Рада (ВР) України прийняла історичний закон, який від 30 січня 2018 р. вступив у дію. Вже прийнято низку важливих рішень, наприклад, затверджено положення про нового національного страховика — Національну службу здоров'я та оголошено конкурс на голову цієї служби. Тепер просування реформи залежить від двох великих складових: власне Національної служби здоров'я та електронної системи охорони здоров'я, без якої вона просто не може існувати. Ми повинні рухатися в ногу із сучасними стандартами, приираючи старі, «паперові» методи роботи, запроваджені в наших медичних закладах. Тому було прийняте принципове рішення МОЗ України — без електронної системи охорони здоров'я ми

не починаємо реформи. З прийняттям законів про медичну реформу відбулося певне полегшення для її виконавців, оскільки ми маємо конкретні строки. З 1 квітня 2018 р. система запрацює на можливість вибору особистого сімейного лікаря. З 1 липня це дозволить за кладам отримувати гроші вже за новою системою.

З цим настроєм на початку 2017 р. разом із громадськістю, представниками бізнесу і міжнародними партнерами підписано спільний меморандум про розробку мінімального життєздатного продукту електронної системи охорони здоров'я, який дозволить нам розпочати перший етап реформи. Але це не мала бути якась частинка eHealth, а повноцінний працючий продукт, який можна використовувати лікарям і пацієнтам. Спеціально для цього завдання був утворений проектний офіс, який наполегливо працював над тим, щоб заявлений продукт з'явився. Сьогодні ми можемо сказати — відбулося! 5 лютого 2018 р. в.о. міністра охорони здоров'я підписала документ про безкоштовну передачу eHealth від громадських організацій державі. Тепер можна з усією впевненістю сказати, що влітку ми зможемо розпочати реформу вже з електронною системою охорони здоров'я.

Далі буде не менш захоплюючий етап розвитку eHealth. Наше завдання на наступний рік — не лише продовжувати розробку, але й виконувати нові завдання в частині підтримки реформи. Наприклад, підтримки реімбурсації ліків, підтримки медичної реформи на вторинній ланці, але також завданням є створення структури, яка буде постійно підтримувати і розвивати електронну систему охорони здоров'я. Перш за все, це Державне підприємство «Електронне здоров'я», яке буде адміністратором системи і забезпечить її впровадження.

Під час реформи нашого міністерства, яка триває в новостворений структурі, директораті медичних послуг, буде створено окрему експертну групу з питань eHealth. Вона займатиметься розробкою регуляторного поля, архітектури і взагалі просуванням цього великого проекту вперед. Такі завдання стоятимуть перед нами в частині регуляторної спроможності.

Також у міністерстві буде створено департамент, який має опікуватися електронною системою охорони здоров'я, розробляти регуляторне поле. Звичайно, планується активна співпраця з бізнесом, як і раніше. Я хочу зазначити, що і надалі ми будемо триматися вибраного курсу: співпрацювати з усіма дотичними заінтересованими особами процесу медичної реформи — громадськістю, бізнесом, міжнародною спільнотою. Вже найближчим часом ми запропонуємо черговий меморандум, який відкриє нову сторінку в розвитку eHealth.

Бізнес хоче отримати відповідь на справедливе питання — якою буде модель бізнесу в системі eHealth? Це питання вирішується шляхом консультацій між МОЗ України та представниками бізнесу. На сьогодні проведено кілька раундів таких консультацій. Дуже скоро ми завершимо діалог і зафіксуємо таку модель бізнесу, яка дозволить ринку інформаційних технологій не просто існувати, а й активно розвиватися у партнерстві з системою охорони здоров'я. Ми розраховуємо на них у питанні поширення системи eHealth по всій країні, до найвіддаленіших амбулаторій, але для цього потрібно створити сприятливі умови.

Попри динамічність та нелінійність розвитку реформи охорони здоров'я певні речі залишаються незмінними. По-перше — це спільність роботи різних фахівців і організацій над її розвитком. По-друге — необхідна підтримка наших міжнародних партнерів, яка вже відграла ключову, життєво необхідну роль для початку реформи, і вона буде також вирішальною на майбутніх етапах. І по-третє — незмінність вибраного курсу реформи. Наше переконання у правильності вибраного шляху тільки посилилося за минулій рік, і це переконання знайде відображення у новому меморандумі до наших партнерів.

ПОДІЇ ТА КОМЕНТАРІ

Користуючись нагодою, хочу подякувати найперше нашим партнерам із громадських організацій, із «Transparency International Ukraine», особисто Юрію Бугаєві, який є керівником проектного офісу eHealth, Дмитру Шерембю, керівнику Всеукраїнської мережі людей, що живуть з ВІЛ/СНІДом, а також усім міжнародним донорам, яких є багато, які приєдналися до цього проекту, а також IT-бізнесу, який був від самого першого дня зачленений до проекту».

Презентуючи основні досягнення проекту eHealth, **Юрій Бугай**, керівник проектного офісу, зазначив, що: «Перед розробниками стояло просте, але водночас складне завдання — створити механізм, який би дозволив у пробному вигляді запустити систему фінансування первинної ланки надання медичної допомоги і підтримати програму «Доступні ліки». Громадськість і бізнес від самого початку були і є готові підтримувати МОЗ України, і ми взяли на себе зобов'язання — відповідальність розробити продукт, який можна протестувати серед реальних медичних закладів, серед справжніх лікарів, які будуть цим продуктом користуватися, а, головне, — серед пацієнтів, щоб вони зрозуміли і побачили, як буде запускатися реформа фінансування первинної ланки охорони здоров'я». Таким чином, створивши проектний офіс у березні, з вересня 2017 р., буквально за 6 міс ми запустили цей продукт у тестовому режимі.

На сьогодні в системі зареєстровано понад 300 медичних закладів, більше 5 тис. лікарів первинної допомоги і більше 33 тис. пацієнтів. Це вже реальні медичні заклади, реальні лікарі й реальні пацієнти, які спробували продукт, дали зворотній зв'язок щодо його покращення або необхідних змін. До того часу, доки eHealth стане обов'язковим інструментом, всі повинні встигнути зрозуміти, як ним користуватися. А головне, щоб у нас була можливість внести ті невеликі зміни, які так чи інакше зазвичай необхідно вносити після певних пілотувань і тестування.

Понад 1500 лікарів первинної ланки відвідали наші семінари. Ми спілкувалися і намагалися почути їхню думку стосовно системи. На щастя, ми зустріли широку підтримку серед лікарів, які вже не запитують, навіщо це потрібно, вони готові працювати. Головне — розуміти, як і коли цим продуктом почнати користуватися.

Але водночас ми розуміємо, що розвиток систем такого рівня неможливий без держави. Тому ми як представники громадських організацій, зокрема «Transparency International Ukraine», вітаємо кроки МОЗ України до створення державного підприємства, про передання лідерства від громадськості та бізнесу МОЗ України задля подальшого втілення цього проекту. Але ні громадськість, ні бізнес не можуть залишатися осторонь цього процесу, пасивними спостерігачами, а мають бути активними учасниками.

Отже, за результатами пілотного проекту проведено аудит незалежним експертом від МОЗ України. Продукт був визнаний повноцінним і достатнім для запуску реформи фінансування первинної ланки охорони здоров'я у 2018 р. без будь-яких застережень і кардинальних змін. Дякую ще раз за підтримку всіх партнерів, які були з нами. Ще багато роботи попереду, і в кожного своя роль. Роль громадськості — підтримка, контроль і моніторинг втілення вже існуючих напрацювань».

Дмитро Шерембей, голова Координуючої ради Всеукраїнської мережі людей, що живуть з ВІЛ/СНІДом, сказав, що вже були названі всі головні характеристики успіху проекту eHealth, але він особисто вважає за потрібне відзначити ще одну дуже важливу річ. «Ми зараз спостерігаємо за моделлю, в якій реформи можуть відбуватися швидше всього, точніше всього і водночас довготривало. Коли в цій моделі бере участь державна система, експерти, неурядові організації і (що дуже важливо) міжнародна допомога, тоді ми спостерігаємо за тим, що за незначний проміжок часу великі електронні системи виходять в поле, і вже можна ними користуватися як системою PROZORRO. В якийсь момент навіть розумієш, що ця система давно вже існує в Україні, хоча їй всього два роки».

Усі донори, які долучилися до проекту, інвестують не лише у зміни в Україні, але й у людей, які за ці зміни готові боротися. Вони інвестують у наше майбутнє. Система eHealth створена для всіх 18 млн мешканців України, які за один рік звернуться до лікарів, отримають певну допомогу та повернуться додому. Якщо порівняти сьогоднішній день і рік тому, 2 роки тому, то недалеке минуле — не просто кам'яний вік, це півдял, у якому відсутнє світло, і більше того, — його там не було ніколи. Ми не знали, в який спосіб розподілялися препарати, ресурси, яким був обсяг допомоги і, найбільш банальне, — на що ми можемо розраховувати? Кожна мати зранку гадала, потрапить вона сьогодні з дитиною до лікаря, чи ні? Ніхто не міг керувати своїм здоров'ям так, як це мало би бути.

Система eHealth — наймастштабніша електронна система, яка запроваджується на території України. Це найбільш амбіційний і рішучий, сміливий проект, який сьогодні дуже швидко набирає обертів. Ми вдячні усім, хто взяв у ньому участь. Я представник від пацієнтів. Для нас цінність і показник якості цього проекту полягає не в тому, що він виглядає сучасно, і не в тому, що до його розробки зачленено велику кількість ресурсів (до речі, понад 1,5 млн дол. США, з яких половина вже засвоєні). Ми вважаємо, що в кінцевому результаті той страшний показник — в Україні за добу помирають 1400 осіб внаслідок хвороб — повинен почати знижуватись, і люди мають продовжувати жити далі.

Я людина, яка живе з хронічним захворюванням і представляє тут різні пацієнські групи, скажу дуже просто: ця система — просто індикатор. Життя в Україні повинно стати більше. Лікар повинен мати найсучасніший інструмент керування здоров'ям тих людей, які до нього звертаються. Цей інструмент також дає пацієнтам повноваження взаємодіяти із системою охорони здоров'я: записуватися в чергу, отримувати рецепт, отримувати препарати, контактувати зі своїм лікарем і ясно розуміти, на що державна система витрачає кошти. Я вважаю, що ми не бачили масштабнішого проекту, ніж цей. 2018 р. відзначиться не лише тим, що цей проект почне поліпшуватися, він буде успішний також тим, що в кінці року ми підіб'ємо свою бухгалтерію — наскільки більше людей отримали доступ до кваліфікованої допомоги через систему eHealth у системі охорони здоров'я. Цей індикатор життя є ключовим для нашої роботи. Він нас мотиває, і важливо, що ця мета і цей індикатор об'єднали такі різні системи заради досягнення успіху.

Своє враження від презентації та результату об'єднання зусиль задля підтримки медичної реформи висловила **Сьюзан Фріц**, регіональний директор Агентства США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development) в Україні, Білорусі та Молдові. Вона привітала українців із завершенням основних елементів eHealth і відзначила високий рівень співпраці у процесі її створення на всіх рівнях: в Уряді України, громадянському суспільстві, медичних закладах, бізнесових колах і серед міжнародних партнерів. «Система eHealth охоплює практично все суспільство, оскільки її діяльність поширюється і на протидію корупції, і на розвиток сектору охорони здоров'я, і на багато інших соціальних питань. Крім того, створення системи eHealth сприяє посиленню євроінтеграції для України. eHealth зробить весь сектор охорони здоров'я прозорішим і підзвітним на рівні звичайних громадян, оскільки з цього часу медичні заклади отримуватимуть фінансування відповідно до медичних послуг, які вони надають. Водночас пацієнти отримали змогу вибирати лікаря, що, у свою чергу, покращить рівень медичних послуг. Успішним будь-який проект робить поєднання зусиль спеціалістів різних галузей, з різним специфічним досвідом, який доповнює спільній результат», — зазначила С. Фріц.

До привітань приєдналися Ната Авалані, керівник проекту USAID «Реформа ВІЛ-послуг у дії», Олег Шиманський, заступник директора проекту «Експертна підтримка врядування та економічного розвитку», Залатан Шабіч, старший операторний спеціаліст Світового банку, фахівець зі створення інформаційних систем громадського рівня, Алекс Філпотт, голова «Good Governance Fund Programme» в Україні, посольство Великобританії та Ярослав Юрчишин, виконавчий директор «Transparency International Ukraine». Усі партнери запевнили команду проекту eHealth та представників Уряду України в готовності до подальшої співпраці.

Олександр Гузій,
фото Сергія Бека